

Sygn. akt I ACa 982/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Geisler (spr.)
Sędziowie:	SA Bogusława Żuber SA Mikołaj Tomaszewski
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2012 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa D. O.

przeciwko (...) SA z siedzibą

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 17 lipca 2012 r., sygn. akt XII C 144/11

- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I o tyle tylko, że początkową datę płatności odsetek ustawowych określa na dzień 17 lipca 2012 roku, oddalając roszczenie w zakresie odsetek ustawowych za okres od 8 grudnia 2007 roku do 16 lipca 2012 roku;
- w pozostałym zakresie apelację oddala;
- znosi wzajemnie koszty procesu w instancji odwoławczej.

M. Tomaszewski J. Geisler B. Żuber

UZASADNIENIE

Powódka D. O. w pozwie skierowanym przeciwko pozwanemu (...) SA z/s w W. wniosła o zasądzenie na swoją rzecz kwoty 200.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 8 grudnia 2007 roku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz o ustalenie jego odpowiedzialności za dalsze, niemożliwe do przewidzenia następstwa jej uczestnictwa w zdarzeniu z 28 września 2007 roku. Nadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego

na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych, ewentualnie wg zestawienia kosztów przedstawionych na rozprawie.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów tego procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2012 roku, sygn. akt: XII C 144/11, Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powódki, tytułem zadośćuczynienia za skutki doznane przez nią w wypadku z 28 września 2007 roku, kwotę 150.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od 8 grudnia 2007 roku do dnia zapłaty (pkt I), ustalił odpowiedzialność pozwanego za mogące pojawić się w przyszłości w stanie zdrowia powódki ujemne następstwa jej udziału w zdarzeniu z 28 września 2007 roku (pkt II), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt III) oraz rozstrzygnął o kosztach procesu, obciążając nimi w 1/4 części powódkę, a w 3/4 częściach pozwanego (pkt IV a-d).

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i wnioski prawne:

W dniu 28 września 2007 roku powódka, będąc pasażerką samochodu osobowego marki h. (...) o numerze rejestracyjnym: (...), uległa wypadkowi samochodowemu. W jego wyniku śmierć poniosły podróżujące z powódką A. G. i I. C., zaś trzecia pasażerka M. G. doznała urazu wielonarządowego. Powódka natomiast po zdarzeniu została przewieziona do szpitala w P., w którym na oddziale intensywnej terapii przebywała w dniach 28 - 29 września 2007 roku z diagnozą urazu wielonarządowego - pęknięcia wątroby, złamania kości udowej prawej z przemieszczeniem, podejrzeniem stłuczenia (...), podejrzeniem stłuczenia płuca prawego, złamania obojczyka prawego, złamania żeber V i VI po prawej stronie. W dniach 29 września - 17 października 2007 roku przebywała na oddziale intensywnej opieki medycznej w Zespole (...) z rozpoznaniem urazu wielonarządowego, urazu czaszkowo-mózgowego (stłuczenie mózgu w obrębie płata czołowego lewego), urazu klatki piersiowej (stłuczenie płuca prawego z odmą i krwiakiem, seryjne złamanie żeber po prawej stronie, złamanie obojczyka prawego), wstrząsu krwotocznego, złamania uda prawego, ostrej niewydolności oddechowej, urazu brzucha (pęknięcie wątroby). Od 17 października 2007 roku do 26 października 2007 roku przebywała na oddziale chirurgii urazowej i obrażeń wielonarządowych z rozpoznaniem stanu po stłuczeniu mózgu, stłuczenia płuca prawego z odmokrwakiem, złamania uda prawego, złamania obojczyka prawego, złamania seryjnego żeber po stronie prawej, stanu po pęknięciu urazowym wątroby z packingiem śródtrzewnowym. W dniach 24 kwietnia 2008 roku - 23 czerwca 2010 roku była pacjentką poradni neurologicznej Zespołu (...) w L., zaś w okresie 28 listopada 2007 roku - 5 listopada 2011 roku była pacjentką poradni chirurgii urazowej Zespołu (...). W okresie 15 grudnia 2008 roku - 19 grudnia 2008 roku przebywała na oddziale chirurgii urazowej Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Centrum Medycznego (...) w P., gdzie przebywała również w okresie od 14 kwietnia 2009 roku do 17 kwietnia 2009 roku z rozpoznaniem chondromalacja II stopnia rzepek prawej. W dniach 27 - 28 maja 2010 roku oraz 7 - 10 grudnia 2010 roku była pacjentką oddziału chirurgii ogólnej i obrażeń wielonarządowych (...) w P..

W trakcie tych pobytów powódka poddawana była szeregowi zabiegów operacyjnych, których trwałymi skutkami są:

- z punktu widzenia zaburzeń funkcji narządów ruchu: skrócenie obręczy barkowej po stronie prawej, obniżenie stawu barkowego prawego i odstawanie łopatki, osłabienie siły mięśni brzucha, uszkodzenie łąkotki i chondromalacja rzepek;
- z punktu widzenia neurologicznego: nerwica pourazowa, stan po złamaniu obojczyka prawego z częściowym uszkodzeniem splotu barkowego;
- z punktu widzenia psychologicznego: utrwalona nerwica.

Powódka ma też szereg oszpecających ją blizn i obniżoną estetykę sylwetki. Wiele dysfunkcji jej narządów ruchu może przeszkodzić jej w aktywności rekreacyjno-sportowej. Nie jest wykluczone pojawienie się u niej w przyszłości ujemnych skutków w postaci padaczki pourazowej i zmian zwyrodnieniowych.

Po zakończonej hospitalizacji powódka wymagała wszechstronnej opieki i pomocy. Aktualnie zamieszkuje ze swoim partnerem. Ukończyła studia z racji możliwości, jakie dał jej indywidualny tok nauki. Nadal jednak poddaje się ćwiczeniom rehabilitacyjnym, odczuwa dyskomfort psychiczny, także z racji utraty przyjaciółki - I. C..

Pojazd, którym podróżowała powódka w chwili wypadku, był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym (...) S.A. z siedzibą w W..

Pismem z dnia 27 października 2007 roku, które wpłynęło do ubezpieczyciela 7 listopada 2007 r., powódka zgłosiła swoje roszczenia z powyższego tytułu pozwanemu, który wszczął procedurę likwidacyjną. Decyzjami pozwanego z dnia 20 grudnia 2007 roku i 8 sierpnia 2008 rok powódka otrzymała łącznie kwotę 40.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

W tak ustalonym stanie faktycznym, po przeprowadzeniu oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, Sąd Okręgowy uznał, iż powództwo zasługiwało w większości na uwzględnienie.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowił art. 445 k.c.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w następstwie wypadku powódka doznała zarówno rozstroju zdrowia (dyskomfort psychiczny, utrwalona nerwica), jak i uszkodzenia ciała (liczne złamania, stłuczenia, pęknięcie wątroby, uraz brzucha, głowy i klatki piersiowej). Podkreślił także, że w jego ocenie wypłacona powódce przez pozwanego kwota 40.000,00 zł nie jest wystarczająca do zrekompensowania wszystkich poniesionych przez nią szkód. Zdaniem Sądu I instancji pozwany nie uwzględnił przede wszystkim rozmiaru doznanych przez nią w wyniku uczestnictwa w spornym zdarzeniu obrażeń, w tym stanu zagrażającego jej życiu, długotrwałości jej leczenia, w tym ilości wykonanych zabiegów operacyjnych, komplikacji na tym tle, istniejących do chwili obecnej następstw, w tym utrwalonej nerwicy, obszaru jej oszpeceń w postaci blizn, co przy jej młodym wieku jest wyjątkowo dotkliwie, a także ciężaru jej cierpień psychicznych, w tym wiążących się z utratą przez nią przyjaciółki. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy stwierdził, iż rozmiar cierpień powódki uzasadnia podwyższenie wypłaconego już zadośćuczynienia o kwotę 150.000,00 zł.

O odsetkach ustawowych od zasądzonego roszczenia Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.p.c. Podkreślił, iż opóźnienie wynikało z niezrealizowania przez pozwanego w terminie zgłoszonych przez powódkę w piśmie z dnia 27 października 2007 roku roszczeń (data wpływu do ubezpieczyciela – 7 listopada 2007 r.).

W pozostałym zakresie roszczenie powódki podlegało oddaleniu.

O odpowiedzialności pozwanego za mogące pojawić się w przyszłości następstwa w/w zdarzenia Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 189 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c, art. 100 k.p.c. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w/s opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w/s opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Wyrok apelacją w części zasądzonej od pozwanego na rzecz powódki zadośćuczynienie ponad kwotę 60.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od daty wskazanej wyroku do dnia zapłaty (pkt I) oraz rozdzielającej koszty postępowania między stronami (pkt IV wyroku), zaskarżył pozwany, zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że w ustalonym stanie faktycznym łączna kwota 190.000,00 zł, na którą składają się zasądzona na rzecz powódki kwota 150.000,00 zł oraz kwota 40.000,00 zł, wypłacona przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym, stanowi „sumę odpowiednią” zadośćuczynienia za doznaną przez powoda krzywdę na skutek wypadku z dnia 28 września 2007 roku,

2. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez uznanie, że w ustalonym stanie faktycznym odsetki od kwoty zadośćuczynienia winny zostać zasądzone od dnia 8 grudnia 2007 roku, zamiast od dnia wydania wyroku.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa ponad kwotę 60.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 17 lipca 2012 roku do dnia zapłaty. Złożył nadto wniosek o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych oraz stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem I instancji.

Powódka na rozprawie w dniu 5 grudnia 2012 roku wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się uzasadniona jedynie w części dotyczącej odsetek ustawowych.

Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy i wyczerpujący rozważył wszystkie okoliczności sprawy i dowody ujawnione w toku postępowania dowodowego, dokonując następnie na ich podstawie właściwych ustaleń faktycznych. Postępowanie w niniejszej sprawie zostało przeprowadzone wnikliwie i starannie, zaś ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd pierwszej instancji nie wykazuje błędów logicznych i nie wykracza poza ramy swobodnej oceny dowodów.

Z uwagi na powyższe, Sąd Apelacyjny podziela większość ustaleń i rozważań prawnych Sądu I instancji, z wyłączeniem dotyczących rekompensaty cierpień psychicznych związanych z utratą przyjaciółki I. C. oraz daty, od której przyznano odsetki ustawowe od zasądanego roszczenia głównego i na podstawie art. 382 k.p.c. przyjmuje je jako własne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w stanie faktycznym sprawy wysokość zasądanego przez Sąd I instancji zadośćuczynienia jest odpowiednia do rozmiaru szkody powódki, z tą korektą, że w odniesieniu do chwili wyrokowania, a nie zgłoszenia roszczenia ubezpieczycielowi.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2010 roku, sygn. akt III CSK 245/2009, opubl. LexPolonica nr 2274998, że ocenny charakter kryteriów wyznaczających wysokość odpowiedniej sumy, o której mowa w art. 445 § 1 k.c., sprawia, że podniesiony zarzut naruszenia tego przepisu przez zawyżenie lub zaniżenie wysokości przyznanego zadośćuczynienia może być skuteczny tylko w razie oczywistego naruszenia tych kryteriów (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., sygn. akt: III CKN 339/98, OSNC 2000/3 poz. 58, z dnia 29 października 1999 roku, sygn. akt: I CKN 173/98 LexPolonica nr 2025469, z dnia 12 października 2000 roku, sygn. akt: IV CKN 128/2000, LexPolonica nr 380654 i z dnia 27 lutego 2004 roku, sygn. akt: V CK 282/2003, LexPolonica nr 1631468). Wystąpienie ze skutecznym zarzutem zawyżenia kwoty zadośćuczynienia za krzywdę można sprowadzić jedynie do spraw, w których zapadłe rozstrzygnięcie w sposób oczywisty narusza zasady ustalania zadośćuczynienia. W ramach kontroli apelacyjnej bowiem nie jest możliwe wkraczanie w sferę swobodnego uznania sędziowskiego (wyrok Sądu Najwyższego z 15 września 1999 r., III CKN 339/98, LexPolonica nr 343316; wyrok Sądu Najwyższego z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441, oraz wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, LexPolonica nr 191760).

Oczywistości naruszenia zasady ustalania zadośćuczynienia skarżący jednak, zdaniem Sądu odwoławczego, w apelacji nie wykazał. Sąd pierwszej instancji, określając wysokość zadośćuczynienia należnego powódce, wziął pod uwagę całokształt okoliczności sprawy, w tym stopień, trwałość skutków, prognozy na przyszłość, wiek itp. Rozmiar i trwałość cierpień powódki, spowodowanych zdarzeniem z dnia 28 września 2007 roku, zostały ustalone przez Sąd Okręgowy prawidłowo i znajdują oparcie w wydanych opiniach biegłych.

Podkreślić przy tym należy, że każdorazowo w przypadku takich spraw jak niniejsza, mamy do czynienia z koniecznością rozważenia kwestii, czy wysokość przyznanego zadośćuczynienia jest odpowiednia na moment, kiedy szkoda powstała ewentualnie została zgłoszona lub ustalona. W analizowanej sprawie pomiędzy zgłoszeniem szkody

a orzekaniem upłynęło 5 lat, co uzasadnia stwierdzenie, że kwota zasądzzonego zadośćuczynienia, przewyższającego kwotę wypłaconą przez ubezpieczyciela, jest odpowiednia, biorąc pod uwagę realia roku 2012. Łączna kwota zadośćuczynienia, tj. 190.000,00 zł (biorąc również pod uwagę wypłaconą dobrowolnie przez pozwanego kwotę 40.000,00 zł), winna rekompensować cierpienia powódki spowodowane samym zdarzeniem, jak też długotrwałym leczeniem i rehabilitacją, a wreszcie odczuwalnymi skutkami wypadku, tj. pozostaniem blizn oraz pogorszeniem stanu psychicznego, w tym utrwaloną nerwicą. Kwoty tej nie można uznać, w świetle okoliczności niniejszej sprawy, za rażąco wygórowaną, a tylko w takim wypadku, jak zaznaczono powyżej, podlegałyby ona korekcie ze strony Sądu odwoławczego.

Dlatego też Sąd Apelacyjny uznał, że w tym zakresie nie ma podstaw do zmiany wysokości przyznanego zadośćuczynienia, a zarzucane naruszenie art. 445 § 1 k.c. nie zachodzi..

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny podzielił jednak stanowisko skarżącego, iż odsetki ustawowe za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, powinny być w niniejszej sprawie liczone od daty wyrokowania.

Obecnie w orzecznictwie dominuje pogląd, według którego wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę, a tym samym i początkowy termin naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia, może się różnie kształtować w zależności od okoliczności sprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 roku, sygn. akt: I CK 131/03 i z dnia 4 listopada 2008 roku, sygn. akt: II PK 100/08, OSNP 2010, Nr 10, poz. 108).

Jeżeli powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki te powinny być zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu, o ile tylko w toku postępowania zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście się powodowi należała tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia. Jeżeli natomiast sąd ustali, że zadośćuczynienie w rozmiarze odpowiadającym sumie dochodzonej przez powoda należy się dopiero od dnia wyrokowania, odsetki od zasądzzonego w takim przypadku zadośćuczynienia mogą się należeć dopiero od dnia wyrokowania (por. wyrok SN z dn. 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10 - lex nr 848109).

Zasadą jest, że zarówno odszkodowanie, jak i zadośćuczynienie zakład ubezpieczeń obowiązany jest wypłacić w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. Sam ustawodawca zdawał sobie jednak sprawę, że nie zawsze jest możliwe w tym okresie ustalenie wysokości świadczeń, jakie powinny zostać wypłacone z tytułu szkody uprawionemu. Z tego też względu zarówno w art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, jak też w art. 817 § 2 k.c., przewidział odstępstwo od w/w zasady, wskazując, iż gdyby wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości świadczenia okazało się niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Jednakże bezsporną część świadczenia zakład ubezpieczeń powinien spełnić w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku.

Jako datę początkową liczenia odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie zadośćuczynienia można też przyjmować moment doręczenia pozwu, kiedy uprawniony informuje stronę pozwaną, że świadczenie winno zostać mu wypłacone, jak też moment wyrokowania w razie uznania, że przyznane świadczenie jest liczone według stosunków majątkowych z dnia wyrokowania.

Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie, gdyż zasądzone zadośćuczynienie, jak wyjaśniono powyżej, zostało uznane za odpowiednie według realiów z 2012 roku. W tych okolicznościach nie zachodzą podstawy do stwierdzenia, iż pozwany już w terminie ustawowym powinien liczyć się z koniecznością jego wypłaty w wysokości, ustalonej przez Sąd Okręgowy.

Bezspornym jest w niniejszej sprawie, że na wysokość zadośćuczynienia zasądzzonego na rzecz powódki miała wpływ jej sytuacja, która ukształtowała się częściowo jeszcze przed zgłoszeniem żądania w dniu 7.11.2007 r. oraz - w znacznej części - po dokonaniu tego zgłoszenia, skoro proces leczenia i rehabilitacji zakończył się praktycznie w roku 2011.

Ponadto biegli dokonując oceny uszczerbku na zdrowiu powódki w pierwszej połowie 2012 r. brali pod uwagę proces leczenia i rehabilitacji na przestrzeni lat 2007-2011.

W świetle ustaleń Sądu Okręgowego za błędny należy więc uznać jego wniosek, że w dacie wystąpienia przez powódkę z roszczeniem do pozwanego ubezpieczyciela, tj. w listopadzie 2007 r., rozmiar cierpień powódki wywołanych wypadkiem był już znany. Dokonane w toku postępowania ustalenia i oceny wskazują bowiem na to, że krzywda doznana przez powódkę w rozmiarze odpowiadającym zasądzonemu zadośćuczynieniu w tej dacie jeszcze w pełnym zakresie nie istniała a ukształtowała się dopiero w ciągu kolejnych lat.

Nie bez znaczenia jest także fakt, że pozwany w ramach likwidacji szkody wypłacił powódce 40.000 zł zadośćuczynienia, przy czym już w grudniu 2007 r. kwotę 34.000 zł.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., w punkcie I o tyle tylko, że początkową datę płatności odsetek ustawowych określił na dzień 17 lipca 2012 roku, oddalając roszczenie w zakresie odsetek ustawowych za okres od 8 grudnia 2007 roku do 16 lipca 2012 roku.

W pozostałym zakresie apelacja pozwanego podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Biorąc pod uwagę fakt, że każda ze stron częściowo wygrała sprawę, Sąd Apelacyjny zniósł wzajemnie koszty procesu w instancji odwoławczej na podstawie art. 100 k.p.c.

SSA B. Żuber SSA J. Geisler SSA M. Tomaszewski